

MODELI OSOBNO USMJERENOGA PLANIRANJA I NJIHOVA IMPLEMENTACIJA U RADU S UČENICIMA S TEŠKOĆAMA

Aleksandra Krampač-Grljušić

Osnovna škola Ljudevita Gaja, Osijek

Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
akrampacgrljusic@foozos.hr

Sažetak

Osobno usmjereno planiranje participativni je i holistički pristup koji stavlja pojedinca u središte procesa donošenja odluka o vlastitom životu. Taj pristup osigurava da usluge budu usklađene s individualnim potrebama, željama, sposobnostima i potencijalima osoba s naglaskom na njihovo osnaživanje i kvalitetu života. Osobno usmjereno planiranje primjenjuje se u različitim sustavima, uključujući obrazovanje, socijalnu skrb i zdravstvenu zaštitu, a naročito je značajan u radu s osobama s invaliditetom. Cilj ovoga rada bio je istražiti upoznatost s modelima i ulogu učitelja u primjeni modela osobno usmjerena planiranja za učenike s teškoćama i njihovu zainteresiranost za edukacije o primjeni osobno usmjerena planiranja. U istraživanju je sudjelovalo 204 učitelja i učiteljica osnovnih škola u Hrvatskoj, a uzorak je bio prigodan. Podatci su prikupljeni anketnim upitnikom koji je obuhvaćao demografske podatke, upoznatost s modelima osobno usmjerena planiranja te uloge učitelja u provođenju planiranja. Rezultati pokazuju da su učitelji najviše upoznati s modelima individualnoga kreiranja podrške (52,5 %). Učitelji su izrazili interes za dodatno upoznavanje i primjenu modela osobno usmjerena planiranja. Nalazi istraživanja naglašavaju važnost kontinuirane edukacije učitelja i sustavne podrške u implementaciji osobno usmjerena planiranja kako bi se poboljšala inkluzivna praksa u školama.

Ključne riječi: *osobno usmjereno planiranje, inkluzivna nastava, učitelji, učenici s teškoćama, modeli planiranja*

UVOD

Osobno usmjereno planiranje suvremeni je model u radu s osobama s invaliditetom čiji je cilj poboljšanje kvalitete njihova života. Taj se model temelji na uvažavanju individualnih želja, interesa i potreba osobe, na aktivnom sudjelovanju osobe i bliskih joj osoba u procesu planira-

nja podrške te stvaranju uvjeta za ostvarivanje pozitivnih životnih ishoda (Rasheed i Rasheed, 2018). Osobno usmjereno planiranje (OUP)¹ stavlja naglasak na samoodređenje osobe s invaliditetom, odnosno na njezino pravo da donosi odluke o vlastitom životu i preuzima kontrolu nad svojim izborima i akcijama (Wehmeyer i Palmer, 2014).

Tradicionalni modeli planiranja podrške često su bili usredotočeni na institucije i sustave umjesto na same osobe, njihove potrebe i želje (Sanderson, 2000) što je nerijetko dovelo do neadekvatne podrške i isključivanja osoba iz procesa odlučivanja. Suprotno tomu, koncept planiranja usmjerenoga na osobu (OUP) nastao je kao odgovor na te nedostatke sa svrhom aktivnoga uključivanja osoba kao glavnih aktera u vlastitom životu (O'Brien i O'Brien, 2000). OUP se temelji na ideji da svaki pojedinac ima pravo i sposobnost oblikovati svoj život uz odgovarajuću podršku koja uzima u obzir njegove jedinstvene osobine, interese i snage (Stancliffe i Lakin, 2005). Osim što promovira inkluziju, OUP je važan alat u borbi protiv stigmatizacije i institucionalizacije, osnažuje osobe s invaliditetom i druge ranjive skupine da žive ispunjen i samostalniji život.

OUP se razvijao 1970-ih i 1980-ih kao dio širega pokreta za prava osoba s invaliditetom. O'Brien i O'Brien (2000) ističu da je OUP evoluirao kao odgovor na institucionalne modele koji su zanemarivali individualne potrebe i pravo osoba na samoodređenje. Utemeljen je na nizu temeljnih načela koja ga razlikuju od tradicionalnih, profesionalno vođenih modela. Ključna je pretpostavka poštovanje dostojanstva, autonomije i prava osobe pri čemu je svaka osoba aktivan sudionik u donošenju odluka koje utječu na njezin život (Sanderson, 2000). Takav pristup podrazumijeva pomak s deficitarnoga pogleda na osobu i fokusiranja na ograničenja prema prepoznavanju njegovih snaga, interesa i razvojnih potencijala koji postaju temelj za izradu ciljeva i intervencija (Borg i Kristiansen, 2004). U procesu OUP-a osoba je ravnopravan partner, a planiranje se odvija suradničkim interakcijama čime se izbjegava njegova pasivna uloga tipična za tradicionalne modele podrške (O'Brien i O'Brien, 2000). Pristup je holistički i obuhvaća emocionalne, socijalne i praktične aspekte života čime se osigurava cjelovit uvid u potrebe i želje osobe (Stancliffe i Lakin, 2005). Važna sastavnica OUP-a jest uključivanje široke mreže podrške koju čine obitelj, prijatelji, stručnjaci i članovi zajednice pri čemu se naglašava važnost neformalnih, ali trajnih izvora podrške (Sanderson, 2000). OUP zahtijeva kontinuiranu fleksibilnost i mogućnost prilagodbe. Planovi se redovito preispituju i modificiraju kako bi odgovarali promjenama u željama, okolnostima i životnim ciljevima osoba (Gillard i sur., 2010).

Modeli osobno usmjerenoga planiranja

Postoji više različitih modela osobno usmjerenoga planiranja koji dijele principe, ali se razlikuju prema specifičnim ciljevima, procesima i alatima kojima se koriste (Claes i sur., 2010). Među najpoznatijima su sljedeći modeli:

¹ U radu će se rabiti pokrata OUP umjesto punoga naziva osobno usmjereno planiranje.

Osnovni životni plan (engl. *Essential Lifestyle Planning*) koji detaljno opisuje svakodnevne životne navike, preferencije, potrebe za podrškom i aspiracije osobe kako bi se osigurala podrška usklađena s njezinim jedinstvenim stilom života (Smull i Harrison, 1992).

MAPS (engl. *McGill Action Planning System*) je model OUP-a koji na temelju sedam pitanja istražuje povijest, snove, noćne more, talente, potrebe i konkretne planove osobe u svrhu inkluzivnoga obrazovanja i povezivanja s resursima u zajednici (Forest i Pearpoint, 1992). Naglašava važnost sudjelovanja obitelji, vršnjaka i stručnjaka kako bi se stvorila zajednička vizija željene budućnosti te potaknulo aktivno uključivanje osobe u donošenje odluka (Krampač-Grljušić i sur., 2021). Primjena MAPS-a doprinosi većoj socijalnoj uključenosti i razvoju prijateljskoga stava učenika s teškoćama (Opačak i sur., 2019).

Krugovi prijatelja/podrške usmjeren na okupljanje pojedinaca koji su spremni podržati osobu s invaliditetom u ostvarivanju njezinih životnih ciljeva redovitim sastancima, razmjenom ideja i konkretnim oblicima pomoći (Falvey i sur., 1994). Istraživanja pokazuju da jačaju suradničke odnose u zajednici, potiču osjećaj pripadnosti i doprinose većoj uključenosti osobe u donošenje odluka o vlastitom životu (Kolak i sur., 2025).

Put prema željenoj budućnosti (engl. *Planning Alternative Tomorrows with Hope, PATH*) odvija se u osam koraka, gradi sliku poželjne budućnosti osobe i polazi od pitanja kako bi izgledala budućnost koju želimo, planira se korak po korak do sadašnjega trenutka, uz razvoj prirodnoga kruga podrške (Pearpoint i sur., 1993).

Osobno planiranje budućnosti (engl. *Personal Futures Planning*) potiče istraživanje poželjnih iskustava i životnih situacija s pomoću razgovora i grafičkih prikaza, a zatim se usmjerava na kreiranje strategija za njihovo ostvarivanje i održavanje (Mount, 1992).

Posljednje je desetljeće sve veći broj istraživanja usmjeren na razumijevanje učinkovitosti i izazova OUP-a u različitim kontekstima, uključujući obrazovanje, zdravstvene usluge i socijalnu skrb. Lee i sur. (2024) proveli su bibliometrijsku analizu znanstvenih radova objavljenih između 2010. i 2024. godine kojom je obuhvaćeno više od 1 000 članaka. Rezultati pokazuju stalan porast istraživačkoga interesa za OUP, osobito u područjima mentalnoga zdravlja. Autori zaključuju da OUP zauzima sve centralnije mjesto u suvremenim politikama i praksama.

Nedavno provedena studija (Chong i sur., 2024) analizirala je individualizirane pristupe OUP-a kod osoba s intelektualnim i razvojnim teškoćama te je pokazano da oni značajno doprinose osjećaju autonomije i socijalnoj uključenosti osobe za koju se planiranje provodi. U kvalitativnoj studiji Younga i suradnika (2025) sudionici su istaknuli da OUP pruža osjećaj uključenosti i kontrole te omogućava bolje postizanje osobnih ciljeva. Posebno su cijenjeni aspekti suradnje, jasne strukture planova i kontinuirana evaluacija napretka. Jedno od rijetkih kvantitativnih istraživanja (2020) koje rabi dizajn randomizirane kontrolirane studije (RCT) analiziralo je učin-

ke OUP treninga za stručnjake mentalnoga zdravlja. Rezultati su pokazali značajno poboljšanje u kvaliteti odnosa između osoba i stručnjaka, veću angažiranost osoba te dugoročne učinke na održivost samostalnoga života.

Primjena OUP-a pokazala se korisnom u brojnim aspektima. OUP doprinosi osnaživanju osoba jer povećava osjećaj kontrole nad vlastitim životom što rezultira većim zadovoljstvom i boljom psihičkom dobrobiti (O'Brien i O'Brien, 2000). Nadalje, omogućava veću osobnu prilagođenost podrške pri čemu se razvijaju planovi koji su uistinu prilagođeni potrebama i željama osoba umjesto primjene generičkih rješenja (Stancliffe i Lakin, 2005). Potiče bolju suradnju unutar mreže podrške jer su svi uključeni sudionici usklađeni oko zajedničkih ciljeva što povećava učinkovitost procesa planiranja i provedbe (Gillard i sur., 2010) te značajno doprinosi većoj inkluziji, potičući uključivanje osoba u zajednicu i smanjujući rizik izolacije i marginalizacije (Borg i Kristiansen, 2004). Istraživanja upućuju na dugoročne pozitivne učinke OUP-a te smanjenje potrebe za institucionalnim oblicima skrbi što poboljšava ukupnu kvalitetu života. Nedostaju ipak istraživanja koja ispituju osviještenost i prepoznavanje mogućnosti tih modela u obrazovnom sustavu, prvenstveno iz perspektive učitelja, uzimajući u obzir kontekstualne specifičnosti, odnosno obilježja obrazovanja učenika s teškoćama u našoj zemlji.

METODA

Cilj

Prethodna istraživanja pokazuju da učitelji često nisu dovoljno upoznati s modelima OUP-a. Cilj ovoga istraživanja bio je ispitati sljedeće:

1. U kojoj su mjeri učitelji upoznati s različitim modelima OUP-a.
2. Koju ulogu učitelji preuzimaju u procesu provođenja OUP-a.
3. Kolika je zainteresiranost učitelja za dodatno usavršavanje i primjenu modela OUP-a.

Sudionici

Ukupno je 204 učitelja i učiteljica sudjelovalo u istraživanju o procesu planiranja za učenike s teškoćama i o iskustvima i stavovima o osobno usmjerenom planiranju. Većina su sudionika učiteljice (98 %), a sudjelovala su samo 4 učitelja (2 %). Prosječna dob iznosi 44 godine ($M = 43,91$, $SD = 8,64$). Učiteljice navode da imaju u prosjeku oko 19 godina radnoga staža, od 4 mjeseca do 40 godina radnoga staža ($M = 19,17$, $SD = 9,26$).

Postupak

Podatci su prikupljeni anketnim upitnikom koji je uključivao sljedeće: demografske podatke (dob, spol, radni staž), upoznatost s modelima OUP-a (kategorije „nisam čuo/la“, „upoznat/ta sam“, „sudjelovao/la sam u provođenju“, „provodio/la sam model“), uloge učitelja u provedbi planiranja, zainteresiranost učitelja za dodatne edukacije i primjenu OUP-a. Anketni upitnik distribuiran je elektronički tijekom školske godine 2023./2024., a sudionici su anonimno odgovarali na pitanja. Uzorak je bio prigodan.

REZULTATI

Učitelje se ispitalo s kojim su modelima osobno usmjerenoga planiranja upoznati. Odgovori učitelja prikazani su u tablici 1.

Tablica 1

Upoznatost učitelja s modelima osobno usmjerenoga planiranja

	Nisam čuo/la		Upoznat/a sam		Sudjelovao/la sam u provođenju		Provodio/la sam model OUP-a	
	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%	<i>f</i>	%
Individualno kreiranje podrške	47	23,0	107	52,5	23	11,3	27	13,2
Izrada akcijskih planova – MAPS	102	50,0	85	41,7	11	5,4	6	2,9
Krugovi prijatelja	101	49,5	75	36,8	13	6,4	15	7,4
Put prema željenoj budućnosti – PATH	144	70,6	52	25,5	6	2,9	2	1,0
Planiranje osnovnoga životnog stila – ELP	142	69,6	55	27,0	3	1,5	4	2,0
Osobno planiranje budućnosti – PFP	139	68,1	55	27,0	4	2,0	6	2,9

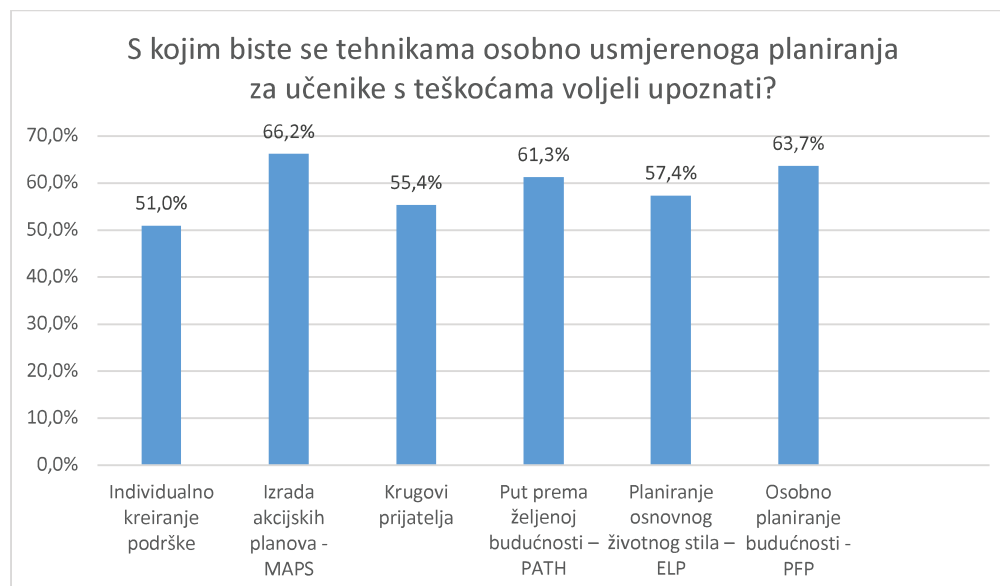
Iz dobivenih se rezultata uočava da su učiteljice uglavnom upoznate s individualnim kreiranjem podrške (52,5 %). Za neke modele osobno usmjerenoga planiranja većina učitelja koji su sudjelovali u istraživanju nisu nikad čuli. To su Put prema željenoj budućnosti (70,6 %), Planiranje osnovnoga životnog stila (69,6 %) i Osobno planiranje budućnosti (68,1 %).

Učitelje se pitalo koju su ulogu imali i u kojem su svojstvu sudjelovali u osobno usmjerenom planiranju, kako je navedeno u tablici 2. Najviše ih je sudjelovalo kao zapisničar (26,5 %), kao organizator (20,6 %), voditelj (18,6 %), zatim kao sudionik (9,8 %) i promatrač (4,4 %). Neki su učitelji naveli da nisu nikad sudjelovali u planiranju (20,1 %).

Tablica 2*Uloga učitelja u planiranju*

Uloga u planiranju	Postotak sudionika (%)
Zapisničar	26,5 %
Organizator	20,6 %
Voditelj	18,6 %
Sudionik	9,8 %
Promatrač	4,4 %
Nisu sudjelovali	20,1 %

Učitelji su izrazili zainteresiranost za edukaciju i primjenu modela osobno usmjerenoga planiranja kako je prikazano na slici 1.

Slika 1.*Zainteresiranost za upoznavanje i primjenu modela*

Većina je učitelja iskazala zanimanje za dodatnom edukacijom i primjenom modela OUP-a, što upućuje na potrebu za kontinuiranom edukacijom i podrškom u praksi.

RASPRAVA

Rezultati provedenoga istraživanja upućuju na značajne razlike u razini upoznatosti učitelja s različitim modelima osobno usmjerenoga planiranja (OUP). Najveći postotak sudionika navodi da su upoznati s Individualnim kreiranjem podrške (iako je to tek nešto više od polovine su-

dionika), dok za neke metode (poput Puta prema željenoj budućnosti, Planiranja osnovnoga životnog stila i Osobnoga planiranja budućnosti) učitelji navode da nikad nisu čuli. Takav rezultat upućuje na to da se u školskom sustavu u praksi uglavnom primjenjuju osnovni oblici individualizirane podrške dok su napredne i strukturirane metode slabo zastupljene.

Takav se obrazac povezuje s prijašnjim istraživanjima u kojima se ističe da tradicionalni modeli planiranja najčešće naglašavaju sustavne procedure umjesto osobnih potreba osoba (Sanderson, 2000). Budući da je koncept osobno usmjerenoga planiranja nastao kao odgovor na te nedostatke (O'Brien i O'Brien, 2000), nedovoljna upoznatost učitelja s nekim modelima OUP-a upućuje na to da se tranzicija prema suvremenim, inkluzivnim praksama još uvijek odvija sporo. OUP pretpostavlja aktivno sudjelovanje osoba s invaliditetom i članova njihovih obitelji, naglašavanje snaga i holistički pristup (Stancliffe i Lakin, 2005), stoga ograničena primjena pojedinih metoda može značiti da učenici ne ostvaruju potpuni potencijal sudjelovanja u vlastitim obrazovnim procesima.

Podatci o ulozi učiteljica u procesima planiranja dodatno potvrđuju djelomičnu uključenost, nerijetko na pozicijama manje složenosti i mogućnosti utjecaja na odluke koje se donose. Najviše njih sudjelovalo je kao zapisničar (26,5 %), organizator (20,6 %) ili voditelj (18,6 %). Uloga voditelja, iako zastupljena, nije dominantna što upućuje na to da učitelji još uvijek nemaju dovoljno kompetencija ili sigurnosti za vođenje strukturiranih procesa OUP-a. Oko petine učitelja iz ovoga istraživanja (20,1 %) nikad nije sudjelovalo u planiranju što upućuje na manjak iskustva i potencijalno ograničene mogućnosti praktične primjene. U kontekstu teorijskih okvira OUP-a aktivno sudjelovanje stručnjaka i usklađena mreža podrške ključni su preduvjeti uspješnoga planiranja (Sanderson, 2000; Gillard i sur., 2010). Nedovoljna participacija učitelja može ograničiti kapacitet škole da implementira kvalitetne i održive planove podrške.

Većina sudionika iskazala je zanimanje za dodatnom edukacijom o modelima OUP-a što se uklapa u postojeća istraživanja koja ističu nedostatak sustavne edukacije kao jednu od glavnih prepreka implementaciji OUP-a (Borg i Kristiansen, 2004; Gillard i sur., 2010). U literaturi se također naglašava da su upravo edukacija, jasno definirani protokoli i podrška upravljačkih struktura ključni za uspješnu integraciju OUP-a u institucijske i obrazovne kontekste (Idrees i sur., 2024). Ohrabrujuće je stoga što učitelji pokazuju spremnost za profesionalni razvoj jer to može biti važan katalizator za unaprjeđenje inkluzivne prakse u školama.

Dobiveni su rezultati u skladu i s recentnim međunarodnim trendovima koji potvrđuju rast interesa za OUP i njegovu sve širu primjenu u različitim sustavima podrške (Lee i sur., 2024). Istraživanja pokazuju da metode poput MAPS-a i Krugova prijatelja mogu značajno doprinijeti autonomiji i socijalnoj uključenosti osoba s teškoćama (Chong i sur., 2024) što ima jasne implikacije i u obrazovnom kontekstu. Važno je naglasiti da smanjena upoznatost učitelja s metodama poput Puta prema željenoj budućnosti – koje su u međunarodnoj praksi prepoznate kao izrazito učinkovite za participativno planiranje – predstavlja razvojni izazov hrvatskoga obrazovnog sustava.

Prakticiranje OUP-a zahtijeva sustavnu institucionalnu podršku, uključujući vrijeme, suradnju stručnih suradnika i adekvatnu organizacijsku strukturu. Kako ističu i prijašnja istraživanja (Skočić Mihić i sur., 2016), povećanje kompetencija učitelja ključno je za uspješnu implementaciju inkluzivnoga pristupa. OUP ne donosi korist samo učenicima s teškoćama nego i učiteljima koji tako dobivaju jasnije smjernice za planiranje i provedbu diferencirane, individualizirane podrške. OUP dugoročno može doprinijeti kvaliteti života učenika, većoj uključenosti u školski život te smanjenju rizika izolacije ili institucionalizacije (Sanderson, 2000).

Zaključno, rezultati ovoga istraživanja potvrđuju da je OUP u hrvatskim školama prisutan, ali nedovoljno razvijen u svojoj punoj širini. Učiteljice pokazuju spremnost za učenje i angažman, no nedostatak znanja o pojedinim modelima i dijelom ograničeno iskustvo predstavljaju prepreku široj primjeni OUP-a. Sustavno ulaganje u edukaciju, stvaranje jasnih protokola i promicanje suradničkoga rada unutar školskih timova ključni su koraci za daljnje jačanje inkluzivne prakse.

Ograničenja istraživanja

Iako istraživanje pruža vrijedne uvide, potrebno je istaknuti nekoliko ograničenja. Prvo, oslanjanje na samoprocjenu učitelja može dovesti do subjektivnosti i otežati objektivnu procjenu stvarne kompetentnosti. Drugo, uzorak je prigodan i ograničen na određene škole, što smanjuje mogućnost generalizacije nalaza, a što je posebno izazovno za prevalencijske podatke, stoga se podatci mogu promatrati samo kao indikator, a ne kao konačni. Tu je uključena i samoselekcija sudionika koja se vezuje uz istraživanja na prigodnim uzorcima. Za očekivati je naime da su u istraživanju sudjelovali oni sudionici koji su za ovu temu zainteresiraniji. Sukladno tomu, podatci u istraživanju vjerojatno će precjenjivati znanje, uključenost u provođenje modela OUP-a i motivaciju za upoznavanje s modelima. Treće, kvantitativni pristup daje opće uvide, ali ne objašnjava razloge nedovoljnoga upoznavanja s metodama ili iskustva učiteljica u primjeni OUP-a. Četvrto, analiza se temelji na deklarativnim podacima o sudjelovanju bez uvida u stvarnu kvalitetu i učestalost primjene. Konačno, istraživanje ne uključuje perspektivu drugih ključnih aktera, poput stručnih suradnika, roditelja ili učenika što ograničava cjelovito razumijevanje procesa planiranja.

Ta ograničenja upućuju na potrebu za budućim istraživanjima koja kombiniraju kvantitativne i kvalitativne metode, uključuju raznovrsnije uzorke i dublje istraže iskustva i izazove primjene OUP-a u školama.

Implikacije istraživanja

Rezultati istraživanja pokazuju da su učitelji upoznati s osnovnim modelima osobno usmjerenoga planiranja što jasno upućuje na potrebu za sustavnom edukacijom i stručnim usavršavanjem. Jačanje kompetencija učitelja omogućilo bi kvalitetniju primjenu OUP-a i aktivnije sudjelovanje u procesu planiranja podrške učenicima.

Uočena ograničena uključenost učitelja u voditeljske uloge upućuje na potrebu za osnaživanjem učitelja i razvoj multidisciplinarnih školskih timova koji bi osigurali stabilnu i koordiniranu provedbu OUP-a u praksi.

Iskazano zanimanje za dodatnom edukacijom potvrđuje spremnost učitelja na profesionalni razvoj te upućuje na to da bi škole trebale ugraditi principe osobno usmjerenoga planiranja u razvojne dokumente i inkluzivne politike.

Konačno, istraživanje naglašava važnost većega uključivanja učenika i roditelja u procese planiranja te potrebu za daljnjim istraživanjima koji bi produbili razumijevanje iskustava i izazova u primjeni OUP-a u školskom okruženju.

ZAKLJUČAK

Rezultati provedenoga istraživanja upućuju na to da se osobno usmjereno planiranje (OUP), unatoč prepoznatim prednostima i širokoj primjenjivosti u inkluzivnom odgoju i obrazovanju, u školama još uvijek ne rabi u punoj mjeri. Učiteljice su najčešće upoznate s osnovnim modelima dok su im metode poput Puta prema željenoj budućnosti, Planiranja osnovnoga životnog stila i Osobnoga planiranja budućnosti uglavnom nepoznate. Sudjelovanje u procesima planiranja najčešće se svodi na administrativne ili organizacijske uloge što pokazuje da učitelji trebaju dodatnu podršku da bi se osnažili za voditeljske i facilitatorske funkcije. Ti rezultati potvrđuju prijašnja istraživanja koja upozoravaju na nedostatak edukacije, institucionalne prepreke i ograničene resurse kao ključne prepreke u primjeni PCP-a (Gillard i sur., 2010; Borg i Kristiansen, 2004).

Recentna međunarodna istraživanja dosljedno potvrđuju da PCP donosi mnogostruke koristi, uključujući veću samostalnost osoba, bolju koordinaciju usluga i porast kvalitete života (Chong i sur., 2024; Young i sur., 2025). Ipak, uspješna primjena toga pristupa zahtijeva jasno definirane protokole, organizacijsku podršku, edukaciju osoblja i uključenost svih aktera, što potvrđuje i studija Idreesa i suradnika (2024). Identificirani izazovi, poput inertnosti sustava, nedovoljne međuresorne suradnje i složenosti pojedinačnih slučajeva, jednako su relevantni u školskom okruženju kao i u socijalnim i zdravstvenim sustavima.

Dobiveni rezultati naglašavaju potrebu za kontinuiranom edukacijom učitelja o modelima OUP-a, razvojem školskih protokola i timskih modela koji omogućuju održivu i kvalitetnu primjenu OUP-a te većim uključivanjem učitelja u sve faze planiranja. Sustavna implementacija osobno usmjerenoga planiranja može značajno unaprijediti inkluzivnu praksu, povećati autonomiju učenika, poboljšati komunikaciju između škole, obitelji i stručnih suradnika te doprinijeti stvaranju okruženja u kojem se poštuju potrebe, snage i ciljevi svakoga učenika.

Zaključno, OUP je snažan alat za razvoj inkluzivne i humane škole, no njegova stvarna vrijednost ovisi o kontinuiranoj profesionalnoj podršci, otvorenosti prema promjenama i spremnosti da se učenik postavi u središte odgojno-obrazovnog procesa. Buduća bi se istraživanja trebala usmjeriti na dugoročne učinke primjene OUP-a u školama, uključujući njegov doprinos prevenciji institucionalizacije, jačanju zajedničke uključenosti te općem povećanju kvalitete obrazovanja i dobrobiti učenika.

LITERATURA

- Borg, M., i Kristiansen, K. (2004). Recovery-oriented professionals: Helping relationships in mental health services. *Journal of Mental Health*, 13(5), 493–505. <https://doi.org/10.1080/09638230400006809>
- Chambers, C. R., Hughes, C., i Carter, E. W. (2004). Parent and sibling perspectives on the transition to adulthood. *Education and Training in Developmental Disabilities*, 39(2), 79–94.
- Chong, N., Caldwell, J., Kaye, H. S., i Mitra, M. (2024). Outcomes of Person Centered Planning in Medicaid Home- and Community Based Services. *The Gerontologist*, 64(6), Article gnae017. <https://doi.org/10.1093/geront/gnae017>
- Falvey, M. A., Forest, M., Pearpoint, J., & Rosenberg, R. L. (1994). *All my life's a circle: Using the tools: Circles, MAPS & PATH*. Inclusion Press.
- Forest, M., i Pearpoint, J. (1992). Putting all kids on the MAP. *Educational Leadership*, 50(2), 26–31.
- Gillard, S., Turner, K., i Neffgen, M. (2010). Understanding recovery in mental health: A qualitative exploration of the views of service users and professionals. *International Journal of Social Psychiatry*, 56(5), 448–460. <https://doi.org/10.1177/0020764009105092>
- Idrees, A., Khan, N., i Patel, R. (2024). Implementation of person-centered planning in community care organizations: A qualitative study in Ontario. *Social Work in Health Care*.
- Krampač-Grljušić, A., Skorup, D., i Jelić, R. (2021). Što je osobno usmjereno planiranje i MAPS tehnika? *Zrno*, 148–149, 36–39.
- Kolak, A., Krampač-Grljušić, A., i Brust Nemet, M. (2025). Može li se prijateljstvo mjeriti? – prijateljski međuvršnjački odnosi u razrednoj / školskoj hijerarhiji. U: V. Piližota, M. Harc i M. Briš (ur.), *Zbornik radova sa znanstvenog skupa "Znanstveni sabor Slavonije i Baranje"* (str. 1327–1351). Zagreb: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Kudek, M., Mirošević, S., i Jurčević Lozančić, A. (2014). *Inkluzija i podrška učenicima s teškoćama u osnovnoj školi*. Filozofski fakultet.
- Lee, H., Zhang, Y., i Moreno, A. (2024). Mapping the evolution of person-centered planning: A bibliometric analysis (2010–2024). *Disability and Society*.
- Mount, B. (1992). *Person-centered planning: Finding directions for change using personal futures planning*. Graphic Futures, Incorporated.
- O'Brien, C. L., i O'Brien, J. (2000). *The origins of person-centered planning: A community of practice perspective*. Responsive Systems Associates.
- Opačak, T., Krampač-Grljušić, A., i Lončarić, M. (2019). Participacija učenika putem primjene i procjene uspješnosti MAPS tehnike osobno usmjerenog planiranja – studija slučaja. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja*, XVII(2), 335–349. <https://hrcak.srce.hr/222490>
- Pearpoint, J., O'Brien, J., i Forest, M. (1993). *PATH: A workbook for planning positive possible futures and planning alternative tomorrows with hope for schools, organizations, businesses, and families*. Inclusion Press.
- Rasheed, M., i Rasheed, J. (2018). Person-centered planning: A comprehensive approach. *Journal of Intellectual Disabilities*, 22(2), 123–140.

- Sanderson, H. (2000). Person-centred planning: Key features and approaches. In H. Sanderson et al. (Eds.), *Planning together: Person-centred approaches* (pp. 5–16). Inclusive Solutions.
- Smull, M. W., i Harrison, S. B. (1992). *Supporting people with severe reputations in the community*. National Association of State Directors of Developmental Disabilities Services.
- Stancliffe, R. J., i Lakin, K. C. (2005). Context and implications of person-centered planning. In *Costs and outcomes of community services for people with intellectual disabilities* (pp. 35–60). Paul H. Brookes Publishing.
- Wehmeyer, M. L., i Palmer, S. B. (2014). Adult outcomes for students with cognitive disabilities three-years after high school: The impact of self-determination. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 49(2), 177–186.
- Young, T., Ahmed, S., i Li, W. (2025). User perceptions of person-centered planning: A qualitative study in shared care settings. *Journal of Social Work Practice*.

MODELS OF PERSON-CENTRED PLANNING AND THEIR IMPLEMENTATION IN WORK WITH STUDENTS WITH DISABILITIES

Abstract

Person-centred planning represents a participatory and holistic approach that places the individual at the centre of decision-making processes concerning their own life. This approach ensures that services are aligned with the individual needs, wishes, abilities, and potentials of the person, with an emphasis on empowerment and quality of life. Person-centred planning is applied across various systems, including education, social care, and health care, and is particularly significant in work with people with disabilities.

The aim of this paper was to examine teachers' familiarity with person-centred planning models and their role in applying such models for students with disabilities, as well as their interest in training related to the implementation of person-centred planning. The study included 204 primary school teachers in Croatia, using a convenience sample. Data were collected through a questionnaire that included demographic information, familiarity with person-centred planning models, and the role of teachers in implementing the planning process.

The results show that teachers are most familiar with models of individualised support planning (52.5%). Teachers expressed interest in further learning and applying person-centred planning models. The findings highlight the importance of continuous teacher education and systematic support in the implementation of person-centred planning in order to improve inclusive practices in schools.

Keywords: *person-centred planning, inclusive education, teachers, students with disabilities, planning models*